

LIVSMEDELSMARKNADSOMBUDSMANNEN

ANVISNING OM RETURNERINGAR

ändrad 13.6.2025

Elintarvikemarkkinavaltuutettu
Livsmedelsmarknadsombudsmannen
The Food Market Ombudsman

Tillämpningsanvisningar för livsmedelsmarknadslagen

Livsmedelsmarknadsombudsmannens anvisningar innehåller anvisningar som stöd för efterlevnaden av bestämmelserna om livsmedelsmarknaden. Syftet med anvisningarna är att ge aktörerna inom branschen råd och anvisningar om tillämpningen av bestämmelserna i livsmedelsmarknadslagen.

Tolkningarna i anvisningarna är till sin natur riktgivande och har ingen rättslig bindande verkan.

- Även om anvisningarna inte är bindande avgör livsmedelsmarknadsombudsmannen anhängiggjorda fall enligt de principer som beskrivs i dem.
- Varje aktör ansvarar alltid för att den egna verksamheten är lagenlig. Om du är osäker på om din verksamhet är lagenlig ska du kontakta vårt kontor, din branschorganisation eller en expert som är insatt i regleringen av livsmedelsmarknaden.

De situationer som beskrivs i anvisningarna är förenklade exempel. I konkreta situationer ska alla detaljer i ärendet beaktas. Därför är exemplen inte nödvändigtvis direkt tillämpliga i praktiken.

Anvisningarna kan behöva uppdateras efter publiceringen. Kontrollera alltid den senaste uppdaterade versionen av anvisningarna.

- Avsnittet "**När tillämpas inte huvudregeln för förbud mot returnering?**" har ändrats 11.6.2025

2 f § Returnering

Anvisningar om returneringar

I livsmedelsmarknadslagen föreskrivs bland annat om de förbud mot förfaranden som strider mot god handelssed och som räknas upp i [EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder](#). År 2021 fogades bland annat en bestämmelse om returnering av produkter till lagen, som har skärpts genom en ändring som trädde i kraft den 1 maj 2023 (337/2023):

2 f § Returnering

Köparen får inte returnera osålda jordbruksprodukter eller livsmedel till leverantören utan att betala för dem eller för bortskaffandet av dem.

Med avvikelse från det som föreskrivs i 1 mom. får det dock på leverantörens initiativ i leveransavtalet klart och tydligt överenskommas om returnering av produkter i fråga om sådana produkter som inte tidigare har ingått i leverantörens sortiment. Ett sådant avtal om returnering kan vara i kraft högst tre månader.

Ändringen har väckt många frågor bland aktörerna inom branschen, till exempel om vad den nya bestämmelsen innebär i praktiken, hur den ska tolkas och hur den förhåller sig till exempelvis gottgörelse för svinn.

I dessa anvisningar har vi samlat anvisningar som stöd för efterlevnaden av bestämmelserna om returneringar.

På vilken handel med produkter och på vilka handelsavtal tillämpas returneringsbestämmelsen i livsmedelsmarknadslagen?

Huvudregeln är att bestämmelsen om returneringar tillämpas

- på alla avtal och förfaranden som rör **handel med jordbruksprodukter och livsmedel** mellan näringsidkare,
- när varuleverantörens omsättning är mindre än köparens och köparens omsättning är minst två miljoner euro.

Livsmedelsmarknadslagen tillämpas inte på handel med konsumenter. Frågan besvaras i detalj i [livsmedelsmarknadsombudsmannens anvisningar](#) om lagens tillämpningsområde.

Vad innebär bestämmelsen om returnering i praktiken?

Enligt huvudregeln i paragrafen får köparen **inte returnera** jordbruksprodukter eller livsmedel som inte har sålts till varuleverantören **utan att betala för dem eller förstöra dem**. Enligt huvudregeln får köparen och varuleverantören inte ens genom ett ömsesidigt avtal komma överens om att returnera produkterna till säljaren så att köparen inte betalar för de produkter som varit till salu.

Paragrafen gäller produkter som inte har sålts. Oftast är det fråga om produkter som är försämrade eller som närmar sig slutet av den tillåtna eller rekommenderade försäljningstiden. Produkter som inte varit till salu kan också till exempel vara produkter vars försäljningssäsong har upphört eller håller på att upphöra, även om produkternas försäljningstid annars ännu återstår.

Utgångspunkten är alltså att när köparen har beställt och fått produkterna till försäljning, **bär köparen den ekonomiska risken för att produkterna förblivit osålda**.

Bestämmelsen hänför sig till syftet med EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder och Finlands livsmedelsmarknadslag att skydda den svagare parten i avtalsförhållandet. Som bakgrund till förbudet mot returnering finns dessutom perspektiv på den ekonomiska verksamhetens effektivitet. Varje avtalspart kan i allmänhet bäst påverka de risker som är förknippade med den egna företagsverksamheten. Den som köper produkter har nästan alltid de bästa möjligheterna att på förhand bedöma åtgången av de beställda produkterna. Köparen har också tillgång till flera sätt att främja försäljningen av de produkter som riskerar att bli osålda. Till exempel är sämre åtgång än väntat av säsongprodukter på grund av väderförhållandena en risk för köparens företagsverksamhet, inte varuleverantören, enligt ovan nämnda grunder.

Exempel 1.

Dagligvaruhandeln har kommit överens med det lokala bageriet om att osålda bageriprodukter returneras till bageriet efter försäljningstidens slut med returlasten från standardtransporten. Priset på de returnerade produkterna gottgörs till affären till exempel på följande faktura eller med en separat kreditfaktura.

⇒ **Denna praxis strider mot livsmedelsmarknadslagen**, om det inte är fråga om nedan nämnda undantag. Om livsmedelsmarknadsombudsmannen får kännedom

om sådana fall kan ombudsmannen på eget initiativ inleda en utredning av fallet och begära att bokföringen av handeln i fråga undersöks.

Exempel 2.

Av myndighetens utredning framgår att bageriet själv har erbjudit dagligvaruhandeln möjligheten att returnera produkter som inte sålts. Motiveringen har varit bageriets egen bedömning att genom att göra detta kommer tillgången på deras bageriprodukter i butikshyllan att vara fortsatt god. Dessutom har bageriet kunnat använda returnerade bageriprodukter till exempel för tillverkning av skorpmjöl eller sälja dem som djurfoder.

- ⇒ **Denna praxis strider mot livsmedelsmarknadslagen**, om det inte är fråga om nedan nämnda undantag. De omständigheter som presenteras i exemplet påverkar inte tillämpningen av paragrafens huvudregel.

Exempel 3.

Dagligvaruhandeln och bageriet har i årtal fungerat så att bageriprodukter som inte sålts i stället för att returneras förstörs i butiken (s.k. "svinngaranti"). Även om detta inte har avtalats skriftligen har köparen endast betalat leverantören för de produkter som köparen har sålt.

- ⇒ **Denna praxis strider mot livsmedelsmarknadslagen**, om det inte är fråga om nedan nämnda undantag. Enligt huvudregeln i 2 d § 1 mom. 2 punkten i livsmedelsmarknadslagen är det förbjudet att ens på basis av ett avtal kräva en avgift av varuleverantören för försämring eller förlust som sker i köparens lokaler. Man kan inte kringgå returneringsregeln även om produkterna inte fysiskt returneras till bageriet. Syftet med bestämmelsen är alltså att säkerställa att köparen bär den ekonomiska risken för att produkterna förblir osålda trots sina egna åtgärder (särskild presentation, specialpriser e.d.).

När tillämpas inte huvudregeln för förbud mot returnering?

- **Man kan komma överens om att returnera nya produkter från leverantören**

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om undantag från ovan nämnda huvudregel: **På leverantörens initiativ** kan man avtala om returnering av produkter som **inte tidigare ingått i leverantörens sortiment**. Detta ska avtalas klart och tydligt i leveransavtalet och ett sådant avtal får gälla i högst tre månader.

Undantaget förutsätter att returneringar avtalas på varuleverantörens initiativ. Ett avtal enligt undantagsbestämmelsen är alltså lagstridigt om det har ingåtts på köparens initiativ. En ensidig anmälan från köparen kan till exempel inte betraktas som på leverantörens initiativ, enligt vilken nya produkter köps in endast på dessa villkor, inte heller andra påtryckningar på leverantören för avgiftsfria retur eller godkännande av avgiftsfria retur kan betraktas som på leverantörens initiativ.

Returnering av produkter kan endast gälla produkter som inte tidigare ingått i leverantörens sortiment. Sådana produkter kan till exempel vara alla produkter från en helt ny varuleverantör eller nya produkter från en gammal varuleverantör. Om endast produktens EAN-kod, förpackningens storlek, förpackningens utseende eller någon annan liknande "teknisk" detalj ändras, kan undantaget inte tillämpas.

Bakgrunden till undantaget är att varuleverantören på eget initiativ kan vara beredd att erbjuda sin produkt till försäljning i inledningsskedet med sämre avtalsvillkor än normalt och bära risken för att produkten säljs sämre än väntat och för eventuellt svinn. Bakgrunden kan också vara varuleverantörens egen periodiska kampanj för att främja lanseringen av en ny produkt och behovet av att säkerställa att man får full nytta av de kostnader som används för marknadsföringen av produkten.

Exempel 4.

Bärodlarens skördesäsong börjar på ett lovande sätt efter att ha föregåtts av ett dåligt år och för att säkerställa produktförsäljningen föreslår hen först ett avtal till stadens tidigare grönsaksgrossist och sedan till dess nya konkurrent, enligt vilket hen dagligen levererar 50 kilo bär till grossisterna och följande dag hämtar bort de osålda bären från partiet och låter bli att fakturera dem.

- ⇒ Bären har även tidigare ingått i varuleverantörens sortiment, så undantagsbestämmelsen kan inte tillämpas på avtal som ingåtts med någondera grossisten. Om odlaren däremot skulle erbjuda köparna till exempel blåtry som en ny produkt under skördeperioden, kan man på odlarens initiativ avtala om returnering i högst tre månader.

Exempel 5.

Leverantören tillverkar sin nya produkt för lagring 1.1 – 31.3.2024. Hen ingår ett avtal med den första köparen 1.4.2024 där man på hens initiativ avtalar om avgiftsfri returnering av osålda produkter fram till 30.6.2024. Om hen ingår ett avtal med följande köpare först 15.6.2024, är det då längre fråga om en produkt som avses i undantagsbestämmelsen och som inte tidigare varit i hens sortiment?

- ⇒ Bestämmelsen svarar inte direkt på frågan om hur länge det kan vara fråga om en "ny" produkt från en leverantör. Livsmedelsmarknadsombudsmannen ingriper inte i sådana avtal om returnering som ingåtts under de första månaderna efter det att produkten släpptes ut på marknaden.

- **Förbudet mot returnering har inte tidigare omfattat avtal som ingåtts före 1.5.2023, men detta undantag gäller inte längre**

Lagändringen om returnering trädde i kraft den 1.5.2023 och i lagändringen ingick då ingen skyldighet att ändra gällande avtal så att de motsvarar de nya kraven. Förbudet mot returnering som föreskrivs i paragrafen gällde således inte avtal som ingåtts före den dagen.

Livsmedelsmarknadslagen har därefter ändrats genom lag 748/2024 så att alla villkor för returnering i alla leveransavtal ska följa de nya bestämmelserna från och med den 1 juli 2025.

Om avtalen ännu innehåller villkor som avviker från lagens krav ska avtalen ändras före den 1 juli 2025. Ändringarna ska göras oberoende av när avtalen har ingåtts.

Även om de gamla avtalen inte har ändrats så att de överensstämmer med bestämmelserna, får lagstridiga villkor inte tillämpas från och med den 1 juli 2025.

- **Bestämmelsen om returnering gäller inte vissa situationsituationer**

I enlighet med principen om avtalsfrihet kan företag bedriva företagsverksamhet enligt olika avtal. Det är till exempel fullt tillåtet att det i dagligvaruhandelns lokaler finns självständiga företagare eller företag som säljer sina produkter på de villkor som överenskommits med handeln. Konsumenterna kan betala livsmedel som de köpt av dessa företag i kassan i samband med betalningen av andra produkter som de köpt. I dessa situationer ansvarar företaget i fråga för svinnet på sina egna produkter.

Livsmedelsmarknadslagen tillämpas endast på avtal om handel med produkter mellan näringsidkare. Även om jordbruksprodukter och livsmedel har levererats till butiker har de inte nödvändigtvis varit föremål för köp mellan leverantören och köparen. Till exempel kan en konsument enligt sitt avtal själv besluta om mängden produkter som hen för in till försäljning och ta med sig de osålda produkterna efter arbetsskiftets slut. På motsvarande sätt kan bageriet enligt sitt avtal själv fylla sin hyllplats i butiken med sina egna produkter och samtidigt avlägsna produkter som inte har sålts. Om leverantören har rätt att självständigt besluta om antalet produkter som säljs, ansvarar leverantören också själv för svinnet på sina egna produkter.

Enligt principen om avtalsfrihet kan varuleverantören också köpa tillbaka de produkter hen säljer av köparen. Med tanke på tolkningen av livsmedelsmarknadslagen är det avgörande att försäljningen av produkter till köparen och tillbaka till varuleverantören är separata handelsavtal. Om varuleverantören enligt avtal eller praxis är skyldig att regelbundet köpa tillbaka produkter som inte har sålts av köparen, kan situationen betraktas som kringgående av livsmedelsmarknadslagen. Detta är särskilt tydligt om avtalet ålägger en mindre varuleverantör skyldighet att av köparen återköpa produkter som inte duger till försäljning.

I avtalet har man kunnat komma överens om att varuleverantören levererar livsmedel till en annan näringsidkares butikslokaler eller lager "försäljningskonto". Vid ett sådant avtalsarrangemang anses det i normala fall att produkterna säljs i butiken, men att varuleverantören behåller äganderätten till dem. Om risken för förlust, dvs. osålda produkter returneras till varuleverantören utan att denne får betalt för dem, överförs till varuleverantören genom ett försäljningskonto-, förmedlings-, kassaflödes- eller kommissionsavtal kan villkoret eller praxisen i fråga anses strida mot livsmedelsmarknadslagen.

Det lagstadgade förbudet mot returnering som fungerar som skydd för varuleverantörer kan alltså tillämpas på alla handelsavtal som omfattas av livsmedelsmarknadslagens tillämpningsområde, även om man i avtalen uttryckligen har kommit överens om returnering av produkter eller om man genom andra avtalsvillkor har skapat en situation där varuleverantören bär risken för förlust. Det är dock inte ändamålsenligt att förbjuda eller förhindra alla sådana avtal som en varuleverantör tydligt drar fördel av i sin egen affärsverksamhet (se exempel 8).

Exempel 6.

Jordbrukaren har i årtal sålt grönsaker till partihandeln med en s.k. svinngaranti, varvid partihandeln har kunnat förstöra osålda produkter och endast betala för sålda produkter. Efter lagändringen i livsmedelsmarknadslagen har det i avtalet skrivits in att partiaffären endast fungerar som "förmedlare" mellan jordbrukaren och den kund som köper grönsakerna. Således kommer grossisten inte att betala jordbrukarna för osålda grönsaker.

⇒ **Denna praxis strider mot livsmedelsmarknadslagen.** Även om avtalen om förmedling av produkter är lagliga beaktas alla omständigheter som har påverkat ingåendet av avtalet i tolkningen av livsmedelsmarknadslagen. I det här exemplet är det tydligt att man försöker kringgå det lagstadgade förbudet mot returnering 2023.

Exempel 7.

En detaljhandel i Helsingfors har redan i flera år månatligen beställt produkter av en importör av konserverad frukt i Hangö till ett "försäljningskonto". Försäljningspriset på de produkter som köpts av konsumenter redovisas med två veckors mellanrum till importören, med ett avdrag på 28 % försäljningsprovision som man kommit överens om. I avtalet har man kommit överens om att "äganderätten till de produkter som säljs förblir hos varuleverantören fram till kassatransaktionen" och försäljningstransaktionerna också tas upp i butikens bokföring och mervärdesbeskattning i enlighet med detta. Föråldrade produkter förstörs i butiken och butiken betalar inte något för dessa produkter till importören. Leverantören frågar affären om risken för förlust enligt lagen ändå borde åläggas affären, men får inget svar.

- ⇒ **Praxis där risken för förlust överförs till varuleverantören anses i regel strida mot livsmedelsmarknadslagen.** Även om olika försäljningskontoavtal i sig är lagenliga avtal, beaktas i tolkningen av livsmedelsmarknadslagen alla omständigheter som har påverkat ingåendet av avtalet och den praxis man tillämpar. I exempelsituationen ska särskild uppmärksamhet fästas vid vilken avtalspart som drar nytta av arrangemanget.

Exempel 8.

En kextillverkare planerar ett helt nytt arrangemang för visuell presentation i detaljhandeln. Det grundar sig på stora korgar fulla av olika kex. Eftersom konceptet förutsätter att korgarna alltid är fulla av tillverkarens kex, föreslår tillverkaren ett försäljningskontoavtal enligt vilket butiken hela tiden beställer fler produkter till korgarna och endast betalar för de produkter som säljs. I avtalet har man kommit överens om att "äganderätten till de produkter som säljs förblir hos varuleverantören fram till kassatransaktionen". Kex som passerat "bäst före"-datum returneras till tillverkaren som säljer dem som djurfoder. Efter att Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå har begärt att avtalen i fråga ska undersökas motsätter sig den tillverkare som utvecklat konceptet och de affärer som ingått avtalet att myndigheterna ingriper i deras näringsverksamhet.

- ⇒ **Praxisen undersöks på normalt sätt. I princip anses det vara förbjudet att överföra risken för förlust till varuleverantören.** Bedömningen av ärendet påverkas dock av de egna särdragen i varje enskilt fall. I exemplet fästs särskild uppmärksamhet vid att syftet med livsmedelsmarknadslagen är att skydda varuleverantörerna mot praxis som strider mot god affärssed. I exempelsituationen är det dock inte ändamålsenligt att förbjuda avtalsvillkor och praxis som klart motsvarar leverantörens intressen.

Livsmedelsmarknadslagens förbud mot returnering gäller inte heller situationer där de produkter som varuleverantören levererar inte motsvarar de kvalitets- eller andra krav som ställs i lagstiftningen eller avtalet. Köparen har i regel både rätt och skyldighet att kontrollera produkterna så snart som möjligt efter att de levererats. Om köparen kan påvisa att leveransen är felaktig, kan köparen enligt lagstiftningen och avtalet ha rätt att returnera produkterna utan att betala för dem, eftersom det då är fråga om hävning av köpet.

Kan efterlevnaden av bestämmelsen om returnering leda till andra ändringar i avtalet?

Enligt den allmänna rättsprincipen ska avtalen hållas. Dessutom förbjuds ensidiga ändringar av avtalsvillkoren separat i 2 c § i livsmedelsmarknadslagen. De ensidiga ändringarna i villkoren kan i synnerhet gälla ändringar i överenskomna beställningsmängder och priser. Att det enligt lagen inte

längre är tillåtet att returnera produkter som inte har sålts som tidigare utan att betala för dem, berättigar till exempel inte köparen att ensidigt ändra överenskomna beställningsmängder och priser. Däremot kan leverantören och köparen tillsammans komma överens om till exempel ändringar i beställningsmängderna och priserna när som helst under avtalsperioden.

Exempel 9.

Eftersom returneringar inte längre tillåts, föreslår partiaffären för jordbrukaren att de överenskomna leveransmängderna ska minskas med det genomsnittliga svinnet, dvs. med 20 procent. När man inte når enighet om att ändra avtalet konstaterar partiaffären att de kommer att ha även andra varuleverantörer tillgängliga under nästa avtalsperiod.

- ⇒ I 2 e § i livsmedelsmarknadslagen **förbjuds förfaranden där köparen vidtar eller hotar att vidta kommersiella hämndåtgärder mot varuleverantören** på grund av att varuleverantören utövar sina avtalsenliga eller lagstadgade rättigheter. En partiaffär har rätt att välja sin varuleverantör både under nuvarande och kommande avtalsperioder, men till följd av ovan nämnda verksamhet skulle livsmedelsmarknadsombudsmannen sannolikt inleda en utredning av fallet.